

Vårutflykt 14 maj 2026 till tegelbruket i Horn

Inte ens en kylig vårvind kunde stoppa de Läckö Vänner som gjorde ett studiebesök till Horns Tegelbruk i Våring, norr om Skövde.

Tegelbruket, som grundades på 1800-talet, drivs nu i femte generationen av Andreas och Josefin Lorentzon och är Nordens enda handslagna och vedeldade tegelbruk. Sedan 1996 är hela bruket byggnadsminnesmärkt.

Vi fick en initierad guidning av Josefin Lorentzon från det att leran tas upp väster om bruket, vidare genom valsar och hur leran sedan blandas med vatten och kavlas platta i olika ädelträformar. Därefter läggs de i torkställningar och torkas via självdrag under 2-10 veckor, där vissa tjocklekar måste vändas 2 gånger dagligen. Hon har sedan det viktiga arbetet att på rätt sätt stapla dessa i ugnen, vilket kräver kunnande och noggrannhet för att skapa luftkanaler mellan de olika blivande tegelstenarna. Öppningen till ugnen muras sedan igen med två tegelväggar med sand emellan.

Bränning görs 1-2 gånger per höst och är en minst lika kunskapskrävande procedur, där de inleder med s k smygbränning under ett knappt dygn för att driva ut vattenånga, vilket kan ses som vit rök från skorstenen. Därefter ökas temperaturen till 450 grader vilket den initierade kan följa via den då svarta röken och succesivt ökas den till slut-temperaturen 960 grader.

De eldar huvudsakligen med en meter lång barrträdsved, gärna från träd som varit angripen av granbarkborre för lägre energi-innehåll och därmed jämnare temperatur. Bränningen kräver minst ytterligare 2 dygn med inspektion en gång per timme som görs via 12 eldhål och 2 inspektionshål ovanpå ugnen. När sluttemperaturen nåtts avbryts eldningen och ugnen får svalna under två veckor. Den uppmurade väggen tas bort när temperaturen är nere i 100 grader. För hög temperatur gör att teglet krymper vilka i värsta fall innebär att mängder av handslaget tegel måste kasseras. Sedan återstår urplockning och sortering vilket som allt övrigt görs för hand. Resultatet blir ett tegel med tålighet mot slitage och temperaturskillnader. Ett naturmaterial fritt från gifter som motverkar mögel, fukt och allergiproblem med en stor variation av ytstruktur, livfullhet och nyanser. För många kulturhistoriska byggnader är handslaget tegel en förutsättning för en lyckad renovering.

Horns tegelbruk är öppet maj-september måndag-torsdag kl 9-16, men även vid bränningen senare kan besökare få tillträde.

Historiskt vid byggnation av större byggnader såsom Läckö, Uppsala domkyrka, Edleskog med flera, så utnyttjades lera på plats och flera tegelbruk/ugnar uppfördes. Se bilagor nedan med bild över området kring Läckö (Fornsök, Riksantikvarieämbetet). Konsten att bränna tegel i Sverige anses gå tillbaks till 1200-talet.

Håkan Ekesbo

Länkar

<https://tegelbruk.se/domkyrkans-tegelbruk/>

[Edleskog 2020 - sökandet fortsätter - Lödöse museum](#)

